

MARIJAMPOLĖS SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

VALSTYBĖS ĮMONĖ VALSTYBĖS ŽEMĖS FONDAS
KRAŠTOTVARKOS IR TERITORIJŲ PLANAVIMO SKYRIUS

MARIJAMPOLĖS PAŠEŠUPIO PARKO KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO PROJEKTAS

KONCEPCIJA

Vilnius, 2017

OBJEKTAS: Marijampolės miesto Pašešupio parko teritorija

PROJEKTO ORGANIZATORIUS:

Marijampolės savivaldybės administracijos direktorius

TURINYS:

I. Tekstinė dalis. Aiškinamasis raštas

II. Grafinė dalis. Marijampolės Pašešupio parko kraštovaizdžio tvarkymo projektas. Konceptijos brėžinys M 1: 500

Projekto rengėjas: VALSTYBĖS ĮMONĖ VALSTYBĖS ŽEMĖS FONDAS KRAŠTOTVARKOS IR TERITORIJŲ PLANAVIMO SKYRIUS Konstitucijos pr. 23-401, A korpusas, 08105 Vilnius, tel. 8 (5) 261 88 56; tel./faksas 8 (5) 262 16 72				Projekto organizatorius: MARIJAMPOLĖS SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS J. Basanavičiaus a. 1, 68307 Marijampolė, tel. (8 343) 90 011, 90 003
PAREIGOS	VARDAS, PAVARDĖ	KVALIFIKACIJOS PAŽYMĖJIMO NR.	PARAŠAS	Sutartis Nr. As-714, SR-1661 Sutarties data: 2017-03-29
Skyriaus vadovė	Rita Palčiauskaitė			Įvykdymo data: 2017-06-09
Grupės vadovė	Aušra Kitovienė	ŽPRV-11		
Architektė	Jūratė Usanova	ŽPRV-19		
Vyr. specialistė	Gerda Kraučiuinė			

TURINYS

I. TEKSTINĖ DALIS. AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Įvadas.....	4
1. Konceptija	6

II. GRAFINĖ DALIS

Marijampolės Pašešupio parko kraštovaizdžio tvarkymo projektas.
Konceptijos brėžinys M 1: 500

I. TEKSTINĖ DALIS. AIŠKINAMASIS RAŠTAS

ĮVADAS

Pagal 2017 m. kovo 29 d. sutartį Nr. As-714, SR-1661 su Marijampolės savivaldybės administracija Valstybės žemės fondas teikia Marijampolės Pašešupio parko kraštovaizdžio tvarkymo projekto (toliau – Kraštovaizdžio tvarkymo projektas) parengimo bei projekto priežiūros paslaugas.

Savivaldybė numachiusi vykdant projektą „Kraštovaizdžio formavimas ir ekologinės būklės gerinimas gamtinio karkaso teritorijose Marijampolės savivaldybėje“ (toliau – Projektas) sutvarkyti valstybės saugomo gamtos paveldo objekto Pašešupio parko teritoriją. Prieš pradėdant rengti Kraštovaizdžio tvarkymo projektą buvo parengta ir paviėšinta Visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa, rengiant kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose Marijampolės savivaldybėje Pašešupio parke projektą. Ji patvirtinta Marijampolės savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. DV-41 „Dėl Visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programos patvirtinimo“.

Kraštovaizdžio tvarkymo projektų rengimo tvarka nustatyta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. sausio 9 d. įsakymo Nr. D1-12 „Dėl Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“ 3 priede „Reikalavimai kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose projektų ir etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose projektų rengimui ir kraštovaizdžio formavimui“ (toliau – „Dėl Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“ 3 priedas).

Kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose veikla finansuojama Europos Sąjungos lėšomis pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-R-019 priemonę „Kraštovaizdžio apsauga“. Šios veiklos metu numatomi įgyvendinti sprendiniai atitinka Marijampolės miesto teritorijos bendrojo plano (toliau – Bendrasis planas), patvirtinto Marijampolės savivaldybės tarybos 2012 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. 1-605 „Dėl Marijampolės miesto teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“, sprendinius.

Kraštovaizdžio tvarkymo projekto tikslas – užtikrinti Marijampolės miesto kryptingą kraštovaizdžio formavimą ir jo ekologinį stabilumą.

Kraštovaizdžio tvarkymo projekto įgyvendinimo objektas – į Marijampolės miesto gamtinį karkasą patenkantis dendrologinę vertę turintis Pašešupio parkas.

Kraštovaizdžio tvarkymo projekto pagrindiniai uždaviniai:

– numatyti priemonės didinti kraštovaizdžio ekologinę ir estetinę būklę (gerinti želdinių ir žėlinių būklę, stiprinti paslėnio ekologines funkcijas, kelti vietovės estetinį potencialą, atskleisti, išryškinti estetines vertybes);

– ugdyti ekologinę visuomenės savimonę (sudaryti sąlygas visuomenei pažinti, domėtis, įsitraukti į puoselėjimą, kūrimą, supratingą vietovės kraštovaizdžio naudojimą).

Problemos, kurias norima išspręsti, įgyvendinant Kraštovaizdžio tvarkymo projekto tikslus ir uždavinius. Dėl savalaikio parko priežiūros ir investicijų trūkumų, parko būklė dabar tik patenkinama. Teritorija šienaujama, drauge išnaikinant savaiminius sąžalynus ir išsaugant santykį tarp atvirų ir uždarų erdvių, laikas nuo laiko šalinami grėsmę keliantys ir ligų pažeisti medžiai, tačiau trūksta kompleksinio sistemingo žėdinių priežiūros ir ugdymo plano. Artimoje parkui aplinkoje įsikūrę gyvenamieji namai „užspaudžia“ ir „veržiasi“ į subnatūralios gamtos lopinėlius. Siekiant gerinti miesto gyvenamosios aplinkos kokybę, reikalingas kompleksiškas kraštovaizdžio formavimo ir

ekologinės būklės priemonių gamtinio karkaso teritorijoje įvertinimas. Būtina numatyti veiksmus, skatinančius išsaugoti biologinę ir dendrologinę įvairovę, gerinti kokybę, pasiūlyti priemones erozijos pažeistų upės krantų tvarkymui.

Parko esama rekreacinė infrastruktūra nuskurdinta, reikalingas atnaujinimas. Takai prastos būklės, geresnė tik asfaltbetonių grįsto pagrindinio tako, einančio palei upę. Trūksta suolų, informacinių rodyklių, reikalinga įvertinti naujų takų poreikį ir išdėstymą, kad parko lankymas nebūtų stichiškas.

Konkrečios priemonės ir darbai numatomi įgyvendinti Pašėšupio parko kraštovaizdžio tvarkymo projekte (pagal techninę specifikaciją):

– patenkinamos ir nepatenkinamos dendrologinės būklės medžių, krūmų tvarkymas ir pertvarkymas (kertama apie 400 vnt. medžių, šalinami kelmai (išskyrus esančius alėjose), sodinama apie 1000 vnt. medžių ir krūmų);

– paviršinių vandens telkinių ir dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių sutvarkymas (kertama paviršinių vandens telkinių šlaituose augantys medžiai ir krūmai, šalinami kelmai, šlaitai užsėjami veja. Tvarkomų šlaitų ilgis ~ 450 m. Iškastas gruntas pervežamas ~ 1,5 km atstumu ir tolygiai paskleidžiamas, užsėjamas veja);

– priekrančių tvarkymas (kertami medžiai ir krūmai, šalinami kelmai, formuojami šlaitai, tolygiai paskleidžiamas iškastas augalinis gruntas, užsėjama veja. Priekrančių tvarkymo ilgis ~ 680 m.);

– pėsčiųjų tako įrengimas (projektuojamo pėsčiųjų tako ilgis apie 800 m., plotis ~ 1,5 m, danga – betono trinkelės);

– natūralios gamtos stebėjimo vietų/regyklų įrengimas (~ 5 regyklos);

– mažųjų kraštovaizdžio architektūros statinių įrengimas;

– visuomenės informavimo ir dalyvavimo užtikrinimas.

Darbų terminas – 2017-04-01 – 2017-07-30.

1. KONCEPCIJA

Pašešupio parko Marijampolėje kraštovaizdžio tvarkymo koncepcija pagrįsta natūralaus kraštovaizdžio formavimo idėjomis. Minimaliomis tvarkymo priemonėmis, siekiama sustiprinti jo dendrologinę vertę, suformuoti estetiškas, saugias ir patrauklias lankymui erdves, bet tuo pačiu išsaugoti jo natūralumą. Parko nesiūloma pertvarkyti kardinaliai ir iš esmės, projektiniais pasiūlymais numatoma gerinti pėsčiųjų takų tinklą ir suteikti galimybę lankytojams plačiau apžvelgti bei suvokti želdyno kraštovaizdžius, jo vertę. Tam tikslui projektuojamos natūralios gamtos stebėjimo vietos bei numatomas takų dangų atnaujinimas.

Parke vyrauja tankios, brandžių medžių grupės, kurios lankytojams nėra patrauklios ir saugios, tačiau čia gausiai įsikūrusios paukščių grupės, veisiasi vabzdžiai, kita smulki gyvūnija. Siekinat rasti kompromisą tarp gamtos išsaugojimo ir miesto parko patrauklumo gerinimo, didesni kirtimai numatomi labiau lankomose trasose ir erdvėse (alėjose, prie takų ir žaidimų aikštelių, tvenkinių), atokiausias grupes gerinant jas tik iš dalies retinant (pašalinant pavojingus lankytojams ir stipriai pažeistus želdinius). Didžioji dalis parko želdinių bus išsaugoti, juo genint, taip pat numatant pasodinti naujų, dendrologiškai vertingų medžių bei krūmų grupių, sutvarkyti vandens telkinių pakrančių augaliją.

Planuojami šie pagrindiniai parko tvarkymo darbai ir siūlymai:

1. PARKO ŽELDINIŲ TVARKYMAS

1.1. ŠEŠUPĖS PAKRANTĖS ŽELDINIAI

Išilgai visos upės pakrantės parko ribose šalinami šie želdiniai:

- visi invazinių rūšių želdiniai (parke augantys uosialapiai klevai/lot. *Acer negundo*, varpinės medlievos/lot. *Amelanchier spicata*, *Robinijos*/lot. *Robinia pseudoacacia*);
- savo amžiaus brandą pasiekę, tačiau stipriai pažeisti ar pavojingi žmonių rekreacijai želdiniai (tokių pavyzdžių parko pakrantėje daugiausia tarp trapiojo gluosnio ir tuopos želdinių);
- visiškai sausi ir žuvę želdiniai;

1.2. LIEPŲ ALĖJOS

TRIJŲ EILIŲ ALĖJA PRIE OBELŲ SODO:

- Alėją siūloma retinti, šalinant 20-30 proc. prasčiausios būklės želdinių.
- Likusių želdinių genėti formuojant lajas, šalinant atžalas.

ALĖJA ABIPUS DVIRAČIŲ TAKO IŠILGAI UPĖS:

- Alėja išsaugoma, šalinant tik prasčiausios būklės želdinius ir tuos, kurie trukdys būsimo dviračio tako trasos įrengimui.
- Vakarinėje alėjos dalyje reikalinga alėja išvalyti nuo tankių savaiminių atžalų, kurios formuojasi tankia gyvatvore, taip sukuriant vizualinius ryšius tarp dviračių tako ir sodo takelių trasų.
- Būtina formuoti genint kai kurių medžių lajas, pašalinant pavojingai nusvirusias ar nulūžusias šakas;

Alėjose siūloma pašalinti visus menkaverčius želdinius bei savaimines atžalas, formuoti „švarių“ kamienų eiles. Alėjos turėtų būti perregimos su galimybe apžvelgti platesnį parko kraštovaizdį.

1.3. VAISMEDŽIŲ SODAS

Šioje parko dalyje siūloma suformuoti vientisą sodą, atsisakyti ir pašalinti kitos rūšies mišrių ir atsitiktinių želdinių rūšis. Žydinčio sodo elementas parke turėtų būti išsaugotas, jį sutvarkant ir suformuojant želdinius.

Sode turėtų būti šalinami invaziniai, menkaverčiai (ir stipriai pažeisti) ir ne vaismedžių rūšių želdiniai.

Vietomis būtina atsodinti naujų rūšių vaismedžiais, įvesti dekoratyvesnių žydinčių formų krūmų. Obelių sodo zonoje parke siūloma numatyti erdvę – „Bendruomenės daržui“ įveisti, kurioje vietos gyventojai galėtų įveisti ir prižiūrėti savo augalus.

1.4. DENDROLOGIŠKAI VERTINGŲ ŽELDINIŲ GRUPIŲ ĮVEISIMAS

Rytinė obelių sodo dalis šiuo metu chaotiška, joje auga atsitiktinės medžių ir krūmų rūšys, sodintos eilėmis. Šią sodo zoną siūloma išretinti pašalinant iki 80-90 proc., paliekant labiausiai vertingus sveikus želdinius. Išretinus šioje parko dalyje siūloma įveisti dendrologiškai vertingų medžių ir krūmų kompozicijas, skirtas pažinimui ir rekreacijai.

Siūloma pasodinti:

- įv. rūšių klevų grupes (*Acer*);
- įv. rūšių bukų grupes (*Fagus*);
- įveisti mišrias eglės (*Picea*) ir maumedžio (*Larix*) grupes;
- įveisti dekoratyvių stambių žydinčių ir uogas brandinančių krūmų (*Viburnum*, *Ribes*, *Cornus*), grupes;

1.5. KITI PARKO ŽELDINIAI

Visos tankios želdinių grupės turėtų būti retinamos šalinant nuo 10 iki 30 proc. prastos būklės, pavojingai pasvirusių, džiūstančių želdinių, invazinių želdinių rūšių. Genimos stipriai pasvirusios ir pavojų lankytojams keliančios medžių šakos, formuojami krūmai.

Ažuolyno zona šiuo metu gana šviesi, čia siūloma minimaliai retinti ir genėti itin nudžiūvusius ažuolų šakas. Išsaugoti šią vietinę ažuolų giraitę, įrengti čia pasivaikščiojimų taką.

1.6. PIEVŲ IR ATVIRŲ ERDVIŲ TVARKYMAS

Parko atvirąsias erdves būtina periodiškai šienauti, pievų pakraščius siūloma apželdinti žydinčių ir uogas vedančių krūmų kontūrais, suformuojant stambių medžių grupių žemesnįjį „aukštą“. Kai kurias atviras erdves siūloma „įveiksminti“ sudarant galimybę aktyviai lankytojų veiklai.

„ŽYDINTI“ PIEVA

„PIKNIKŲ“ PIEVA

Žydinčią pievą arba kitaip mauritaniškąjį gazoną siūloma įrengti vakarinėje parko dalyje,

Parko centre siūloma įrengti piknikų pievą, kurioje būtų numatytos vietos piknikams

netoli tvenkinių esančioje 100 arų pievoje. Čia į esamą pievą būtų papildomai įsėjami žydintys pievų augalai, kurie ilgai išplistų natūraliu kontūru ir suformuotų natūralios žydinčios pievos vietovaizdį parke.

Žydinčios pievos plotai turėtų būti sėjami atskirais plotais (po 500 kv.m), šie plotai nešienaujami (arba šienaujami 1-2 kartus per metus, netręšiami).

rengti. Ši pieva turėtų būti periodiškai šienaujama ir prižiūrima.

2. PĖSČIŪJŲ TAKŲ ATNAUJINIMAS, NAUJŲ ĮRENGIMAS

Takų ilgis apie 800 m., plotis ~ 1,5 m

„A“ ALTERNATYVA

Siūloma įrengti naują pėsčiųjų taką parko dalyje tarp liepų alėjos ir obelų sodo (išminto takelio vietoje), nukreipiant jo trasą per naujai įveisiamą dendrologiškai vertingų želdinių zoną, toliau link ažuolyno. Takas jo pradžioje ir pabaigoje būtų apjungtas su pagrindine alėja.

Siūloma tako danga – sutankinta skaldos atsijų danga su betoniniais borteliais;

Tako plotis - 1,5 -2,0 m;

Tako paskirtis – pėsčiųjų pažintinis dendrologinis takas.

„B“ ALTERNATYVA

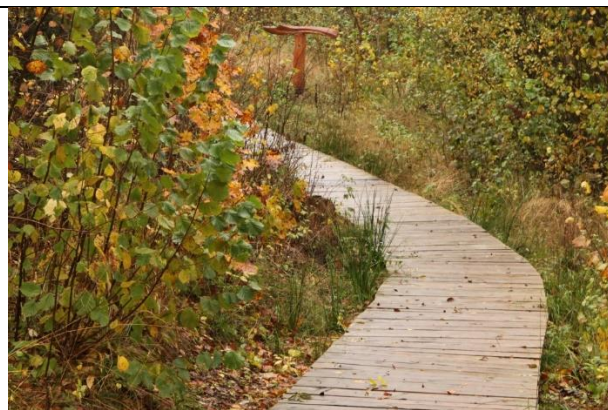
Siūloma įrengti naują pažintinį pėsčiųjų taką palei Šešupės upės krantinę (išilgai arba nutrūkstamomis atkarpomis). Takas būtų apjungtas su atokvėpio aikštelėmis (regyklų vietomis)

Siūloma tako danga – pakeltų ant polių medžio lentų takas;

Tako plotis – 1,2-1,5 m;

Tako paskirtis – priartinimas prie upės, upės kraštovaizdžio ir augalų pažinimui.

Grėsmės – takas pavasarinių potvynių metu gali būti apsemtas, gali būti slidus.

3. VANDENS TELKINIŲ IR JŲ KRANTŲ TVARKYMAS

3.1. DIDYSIS TVENKINYS RYTINĖJE PARKO DALYJE

„A“ ALTERNATYVA

Siūloma užpelkėjusią tvenkinio dalį atkurti iškasant žemes, dumblą, pašalinant savaiminius sąžalynus. Atkuriamas buvusio tvenkinio kontūras. Tvenkinių susisiekimo vietoje siūloma įrengti vandens pralaidą, virš kurios būtų supiltas žemės pylimas.

Šioje parko dalyje tokiu būdu atsikurtų natūrali drenažo sistema, būtų nusausinga pavasarį ir liūčių metu stipriai šlampaanti pieva ir takai.

„B“ ALTERNATYVA

Siūloma užpilti sunykusią tvenkinio zoną, išlyginant žemės paviršių ir suformuojant apželdintą plotą.

Tvenkinį būtina išvalyti išsiurbiant perteklinį dumblą, dalį pakrančių augalijos būtina nušienauti pašalinant per tankiai suaugusių nendrynų grupes. Pakrantėse siūloma įveisti drėgnų vietų augalijos, pavienių dekoratyvių krūmų. Tvenkinio saloje siūloma pasodinti 2-3 išraiškingos lajos medžius, įrengti nedidelę atokvėpio aikštelę.

3.2. MAŽASIS TVENKINYS VAKARINĖJE PARKO DALYJE

Tvenkiniui siūloma formuoti lėkštesnius krantus, iš dalies performuojant jo kontūrą, kas padėtų išvengti šlaitų erozijos ir pavojaus nuslysti parko lankytojams. Rekomenduojam šalinti per tankiai suaugusius želdinius ir savaiminius sąžalynus tvenkinio pakrantėse. Tvenkinys turėtų būti matomas nuo pėsčiųjų-dviračių tako ir būti vientisa parko apžvelgiamo kraštovaizdžio dalimi. Performavus tvenkinio kranto zoną, siūloma įveisti drėgnų vietų augalijos grupes, pajvairinant jas dekoratyviais krūmais. Prie tvenkinio siūloma įrengti informacinį stendą su duomenimis apie vandens augalų ekosistemą.

3.3. ŠEŠUPĖS UPĖS KRANTŲ TVARKYMAS

Eroduojantys krantai vakarinėje parko dalyje tvirtinami natūraliomis priemonėmis – užpilant žemėmis ir įveisiant šėivamedžių (*Sambucus*), karklų (*Salix*) krūmų grupes.

Išilgai visos Šešupės upės pakrantės parko ribose šalinami menkaverčiai ir pavojingi lankytojams želdiniai. Pašalintų medžių kelmai nešalinami, paliekami kaip natūrali krantų tvirtinimo priemonė.

4. NATŪRALIOS GAMTOS STEBĖJIMO VIETŲ/REGYKLŲ ĮRENGIMAS

Parke siūloma įrengti 3-5 natūralios gamtos stebėjimo aikšteles (regyklas, atokvėpio aikšteles), kuriose būtų įrengti suoliukai ir informaciniai stendai. Vietos parenkamos vaizdingiausiose parko dalyse, iš kurių atsiveria platesnės kraštovaizdžio erdvės: ties Šešupės upės vingiais ir pakrantės praplėtėjimais. Ateityje gamtos stebėjimo aikštelė galėtų būti įrengta ir aukštutinėje parko terasos dalyje, rekonstravus betoninius laiptus ir praplatinus esamus pėsčiųjų takus.

Natūralios gamtos stebėjimo aikštelių analogų pavyzdžiai:

5. MAŽIEJI ARCHITEKTŪROS STATINIAI IR KITI ĮRENGINIAI

INFORMACINIAI STENDAI Informacinius stendus siūloma įrengti ties pagrindiniais įėjimais į parko teritoriją. Mažesnius stendus su apžvelgiamo kraštovaizdžio aprašymu siūloma įrengti apžvalgos aikštelėse.

Dendrologiškai vertingus, retus parko želdinius siūloma pažymėti nedidelėmis lentelėmis.

Stendų kiekis, tikslios įrengimo vietos, matmenys tikslinami sprendinių studijoje.

Informacinių stendų analogų pavyzdžiai:

SUOLIUKAI Suoliukus siūloma įrengti naujo pėsčiųjų tako trasoje, pavieniui visose parko zonose (obelų sode, dendrologiniame take, prie tvenkinių) Suoliukų kiekis, tikslios įrengimo vietos, matmenys tikslinami sprendinių studijoje.

Suoliukų analogų pavyzdžiai:

ŠIUKŠLIADĖŽĖS

Šiukšliadėžės siūloma įrengti prie suoliukų ir atokvėpio aikštelių vietose. Rekomenduojama rinktis natūralių medžiagų, nuosaikaus minimalistinio dizaino šiukšliadėžes.

Šiukšliadėžių kiekis, tikslios įrengimo vietos, matmenys tikslinami sprendinių stadijoje.

Šiukšliadėžių analogų pavyzdžiai:

INFORMACINĖS LENTELĖS PRIE MEDŽIŲ

Siūloma įrengti prie retų ir vertingų medžių, taip pat naujai įveisiamo dendrologiškai vertingų želdinių zonoje.

